

Peata kutsevalik

Eestis jätkab enamik põhikooli lõpetajaid õpinguid keskkoolis, kutsehariduse kasuks otsustab vaid veerandik. Kes-ja ülikoolihariduse ainuväärtustamise surve ajal ot-sivad needki, kes ei saa õppimisvõimete ja -tulemuste tõttu oma kooli gümnaasiumis jätkata, kohta linna mõnes teises, pisut nõrgemas keskkoolis, kus iga õpilane koos oma pearahaga rohkem kui teretulnud.

Ametioskustele eelistatakse üldkeskharidust isegi siis, kui teatakse, et ülikooliõpinguteks on vähe lootust. Tulemus: rohkem kui pooled 18-aastastest astuvad tööturule, taskus vaid keskkooli lõputunnistus. Nemad moodustavad enamiku Eesti esialgu küll veel suhteliselt väikesest, kuid aasta-aastalt kindlalt kasvavast noorte töötute hulgast. Probleem on seda tõsisem, et nad jäävad veel kauaks, ka pärast tööhõiveameti kaudu saadud täiendõpet tööturul vanemate ja kogemustega tööotsijate varju.

Noorte haridusvalikuid üksnes võimaliku tööpuudusega ähvardades ei muuda. Niisama mõttetu oleks osa põhikooli lõpetajaid sunniviisiliselt ametit õppima suunata. Küll oleks aga noortele kasu sellest, kui üldhariduse sisse mahuks kursusi oma võimete hindamisest, haridustee ja karjääri planeerimisest, elukutse valikust ja tööturust.

Eneseanalüüsi ja otsustamist toetaks vaieldamatult ka kutsenõustamissüsteem, mille (taas-)loomist on Eestis alustatud. See ettevõtmine on igati tänuväärne, eriti kui arvestada, et lõpetajate osa oma õpilaste valikute suunamises on praegu enamasti kaduvväike. Neil pole kutsenõustamistööks reeglina ei teadmisi ega otsest kohustust. Pealegi on ühele keskmisele keskkoolile kasulik, kui õpilane oma pearaha võimalikult kauaks sellesse majja jätab.

Ilmselt on väljaspool kooli tegutsev kutsenõustaja ka objektiivsem noore inimese võimeid ja võimalusi hindama. Kindlasti ei saa aga kaasaegne kutsenõustamine piirduda vaid sobivustestidega, mille tulemus võib koolilõpetajale nii direktori kui tisleri tööteed ennustada. Pigem ootavad noored võimalikult palju objektiivset teavet (mitte reklaambuklette) nii erinevate õppimisvõimaluste kui tööturu vajaduste kohta, et oleks, mille põhjal oma valikuid kujundada.

Kõige selle juures ei tohi muidugi unustada, et pelga üldhariduse ees annavad tööturul eeliseid siiski ainult head ja ajakohased kutseoskused. Ka kutsekoolid peavad valdama ja analüüsima tööturu teavet ning seda oma arengut kavandades silmas pidada. Muidu võib juhtuda, et kalli raha eest koolitatud töömees peab end pärast ametikooli lõpetamist ikkagi tööbörsil üles andma, sest tema kätte õpitud elukutsel pole tööturul enam ruumi.